

ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG KỸ NĂNG VÀ BÀI TẬP NÂNG CAO CHIẾN THUẬT CHO HỌC SINH CỜ VUA LỨA TUỔI 5 – 6 TRƯỜNG THỂ THAO THIẾU NIÊN 10 – 10 HÀ NỘI

Bùi Vinh⁽¹⁾; Đào Công Chương⁽²⁾

Tóm tắt:

Bằng những phương pháp nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực TDTT, chúng tôi đã tiến hành đánh giá kỹ năng chiến thuật và thực trạng việc sử dụng các bài tập nâng cao kỹ năng chiến thuật cho học sinh năng khiếu Cờ vua lứa tuổi 5-6 Trường Thể thao Thiếu niên 10 – 10, tạo cơ sở khoa học cho việc lựa chọn các bài tập chiến thuật cho đối tượng nghiên cứu.

Từ khóa: Năng lực chiến thuật, bài tập chiến thuật Cờ vua, lứa tuổi 5-6.

Assessing the current status of skills and tactical improvement exercises for students aged 5-6 in the Chess class at the Hanoi 10-10 Youth Sports School

Summary:

Through scientific research methods in the field of sports, we have conducted an assessment about tactical skills and the current status of exercises used in improving tactical skills for students aged 5-6 in the gifted Chess class at the Hanoi 10-10 Youth Sports School. The results serve as a scientific basis for choosing tactical exercises for research subjects.

Keywords: Chess, tactical ability, Chess tactics.

ĐẶT VẤN ĐỀ

Nâng cao kỹ năng chiến thuật là một trong những nhiệm vụ xuyên suốt của quá trình đào tạo vận động viên (VĐV) Cờ vua. Ngay từ giai đoạn huấn luyện ban đầu, nội dung chiến thuật đã được các nhà chuyên môn đưa vào giảng dạy và được coi là một trong số vấn đề then chốt trong công tác huấn luyện.

Bên cạnh công tác huấn luyện thì công tác kiểm tra đánh giá kỹ năng chiến thuật sẽ giúp cho việc nhìn nhận vấn đề huấn luyện dưới góc độ khoa học sẽ có tính chính xác cao. Bộ môn Cờ Trường Thể thao Thiếu niên (TTTN) 10 – 10 trong những năm gần đây mặc dù đã có những thành tựu trong việc đào tạo VĐV năng khiếu, song công tác đánh giá và việc sử dụng hệ thống các bài tập chiến thuật phù hợp với học sinh lứa tuổi 5-6 còn nhiều hạn chế.

Đánh giá kỹ năng chiến thuật và điều tra hiện trạng việc sử dụng bài tập sẽ xác định được thực trạng và tìm ra nguyên nhân cần phải áp dụng một hệ thống bài tập chiến thuật hay đổi mới phương

pháp, hình thức giảng dạy – huấn luyện hợp lý để góp phần nâng cao hiệu quả công tác huấn luyện VĐV Cờ vua. Đây là vấn đề có ý nghĩa thực tiễn nâng cao hiệu quả huấn luyện.

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Quá trình nghiên cứu đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu sau: Phân tích và tổng hợp tài liệu; Phỏng vấn, tọa đàm; Quan sát sự phạm; Kiểm tra sự phạm; Toán học thống kê.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ BÀN LUẬN

1. Lựa chọn test đánh giá kỹ năng chiến thuật cho học sinh cờ vua lứa tuổi 5 - 6 Trường TTTN 10 - 10 Hà Nội

Với mục đích lựa chọn được những test đánh giá kỹ năng chiến thuật có tính chính xác cao, chúng tôi đã tiến hành lựa chọn các test dựa trên các cơ sở sau:

- Phân tích cơ sở lý luận có liên quan và điều tra thực tiễn về việc sử dụng các test này tại các đơn vị. Qua việc nghiên cứu, phân tích các nguồn tài liệu chuyên môn, cũng như qua điều tra thực tiễn việc sử dụng các test đánh giá kỹ

⁽¹⁾ThS, Trung tâm Huấn luyện và thi đấu TDTT Hà Nội

⁽²⁾ThS, Trường Đại học Kiến trúc Hà Nội

Xác định đúng các chiến thuật cần thiết là một trong những nội dung khiến việc giảng dạy chiến thuật cờ vua cho học sinh 5-6 tuổi đạt hiệu quả nhất

năng chiến thuật cho học sinh Cờ vua lứa tuổi 5 - 6, chúng tôi đã xác định được các test đánh giá. Tiếp đến chúng tôi tiến hành phỏng vấn huấn luyện viên Cờ vua ở các tỉnh phía Bắc. Số phiếu phát ra 25, số phiếu thu về 25. Kết quả phỏng vấn lựa chọn các test có ý kiến lựa chọn trên 70% ý kiến ở mức độ quan trọng trở lên.

- Xác định tính thông báo của các test: được xác định thông qua hệ số tương quan giữa kết quả thực hiện test (thông qua hình thức giải thể cờ theo thời gian quy định) với kết quả thi đấu theo hệ Thụy sĩ 9 ván của các học sinh lứa tuổi 5-6.

- Độ tin cậy của các test: được xác định bằng phương pháp Retest (xác định hệ số tin cậy giữa kết quả hai lần lập test ở cùng một thời điểm, điều kiện, đối tượng như nhau).

Kết quả đã thu được 07 test đảm bảo tính thông báo và độ tin cậy của các test trên khách thể nghiên cứu, gồm có:

- 1) Chiêu hết trong 1 nước đi (đ);
- 2) Chiêu hết trong 2 nước đi (đ);
- 3) Bắt quân không được bảo vệ (đ);
- 4) Bắt hơn quân (đ);
- 5) Xác định nước đi đúng sai (đ);
- 6) Đặt quân vào ô cờ để chiếu hết (đ);

7) Đặt quân vào ô cờ để bắt hơn quân (đ)
Xây dựng bảng điểm phân loại và bảng điểm đánh giá, bảng điểm tổng hợp đánh giá kỹ năng chiến thuật cho vận động viên Cờ vua lứa tuổi 5-6. Mỗi bài test theo chủ đề gồm 10 thế cờ. Mỗi thế cờ giải đúng sẽ tính 1 điểm. Các test thực hiện theo thang điểm 10.

Theo tham khảo ý kiến của các chuyên gia Cờ vua, độ tuổi 5-6 là độ tuổi ở giai đoạn học Cờ vua ban đầu, vì vậy không có sự khác biệt đáng kể giữa lứa tuổi 5 và 6 cũng như nam và nữ. Vì vậy không nhất thiết phải xây dựng tiêu chuẩn riêng biệt cho từng lứa tuổi cũng như giới tính. Chỉ cần xây dựng bộ test kiểm tra chủ đề của bài gồm 10 thế cờ. Mỗi thế cờ giải đúng sẽ tính 1 điểm. Tổng điểm đạt được theo thang điểm 10. Do đó chỉ cần xây dựng bảng điểm tổng hợp như sau (xem bảng 1).

Điểm đạt được của việc thực hiện 07 bài test sẽ được đối chiếu với bảng điểm phân loại tổng hợp để xác định việc xếp loại kỹ năng chiến thuật của học sinh Cờ vua lứa tuổi 5-6

2. Thực trạng kỹ năng chiến thuật của học sinh Cờ vua lứa tuổi 5 - 6 Trường TTTN 10 - 10 Hà Nội

Bảng 1. Bảng điểm phân loại tổng hợp đánh giá kỹ năng chiến thuật của học sinh cờ vua lứa tuổi 5 - 6

Phân loại	Điểm
Tốt	≥63
Khá	49-62
Trung bình	35-48
Yếu	21-34
Kém	20-Jul

Bảng 2. Thực trạng kỹ năng chiến thuật Cờ vua của học sinh lứa tuổi 5 - 6 Trường TTTN 10 - 10 Hà Nội

Test	Nam (n=14)		Nữ (n=14)		t t ₀₅ = 2.056
	$\bar{x}$	$\pm\delta$	$\bar{x}$	$\pm\delta$	
1. Chiều hết trong 1 nước đi (đ)	6.6	0.37	6.7	0.47	0.41*
2. Chiều hết trong 2 nước đi (đ)	6.26	0.55	6.05	0.47	-0.78*
3. Bắt quân không được bảo vệ (đ)	6.24	0.43	6.14	0.51	-0.39*
4. Bắt hơn quân (đ)	6.36	0.61	6.45	0.54	0.31*
5. Xác định nước đi đúng sai (đ)	6.71	0.52	6.67	0.59	-0.14*
6. Đặt quân vào ô cờ để chiếu hết (đ)	6.56	0.47	6.45	0.36	-0.45*
7. Đặt quân vào ô cờ để bắt hơn quân (đ)	6.85	0.57	6.96	0.55	0.39*
Tổng điểm	45.58		45.42		

Ghi chú: * với ngưỡng xác suất $p > 0.05$.

Để đánh giá thực trạng kỹ năng chiến thuật của khách thể nghiên cứu ở thời điểm sau 3 tháng huấn luyện, chúng tôi đã tiến hành ứng dụng các test đã lựa chọn để kiểm tra học sinh lứa tuổi 5 - 6. Kết quả được trình bày tại bảng 2.

Từ kết quả thu được tại bảng 2 cho thấy: Thành tích đạt được ở 7 test của học sinh lứa tuổi 5 - 6 đều ở mức trung bình (điểm từ 6,05 đến 6,96). Trong các test kiểm tra thì test chiếu hết trong 2 nước đi có kết quả thấp nhất so với các test khác ở cả nam và nữ. Vì đây là test đòi hỏi kỹ năng tính toán và tư duy chiến thuật cao hơn so với các test khác. Cũng qua bảng 2 còn cho thấy không sự khác biệt giữa kỹ năng chiến thuật của nam và nữ với ngưỡng xác suất thống kê với $p > 0,05$.

Ngoài ra, khi đối chiếu bảng điểm tổng hợp, kết quả kiểm tra của nam và nữ tương ứng với 45,58 và 45,52 điểm, xếp loại mức trung bình.

Như vậy, thông qua quá trình kiểm tra học sinh lứa tuổi 5 - 6 sau 3 tháng huấn luyện cho thấy kỹ năng chiến thuật còn chưa tốt.

3. Thực trạng việc sử dụng bài tập nâng cao kỹ năng chiến thuật cho học sinh Cờ vua lứa tuổi 5 - 6

Với mục đích tìm hiểu các bài tập tác động đến việc nâng cao kỹ năng chiến thuật và so sánh mức độ sử dụng những bài tập nâng cao kỹ năng chiến thuật cho học sinh Cờ vua lứa tuổi 5 - 6 của Trường TTTN 10 - 10 Hà Nội với các đơn vị khác, chúng tôi đã tiến hành khảo sát thực trạng việc sử dụng các bài tập huấn luyện kỹ năng chiến thuật cho học sinh lứa tuổi 5 - 6 thông qua hình thức phỏng vấn trực tiếp. Kết quả phỏng vấn được trình bày ở bảng 3 và 4:

Từ bảng 3. cho thấy: Các bài tập nhằm nâng cao kỹ năng chiến thuật cho học sinh Cờ vua hiện nay đang được sử dụng còn chưa thống nhất giữa các đơn vị. Trong các đơn vị thì Trường TTTN 10 - 10 Hà Nội có tỷ lệ sử dụng bài tập nâng cao kỹ năng chiến thuật ít nhất so với các CLB khác (9/20 nhóm bài tập, chiếm tỷ lệ 45% và có tổng số lần sử dụng bài tập là 295 lần). Các CLB khác có số lần sử dụng bài tập và tỷ lệ sử dụng bài tập cao hơn (đều từ 50 đến 60%).

Bảng 3. Kết quả khảo sát thực trạng sử dụng các nhóm bài tập nâng cao kỹ năng chiến thuật cho học sinh cờ vua lứa tuổi 5 - 6

TT	Các dạng thức nhóm bài tập	Số lần sử dụng bài tập của các CLB				
		Trường TTTN 10 - 10 Hà Nội	Học cờ cùng kiện tướng	Vietchess	Cờ thông minh	Kiến tướng tương lai
1	Bắt quân không bảo vệ	40	50	30	40	60
2	Bắt quân có giá trị lớn	45	60	30	50	50
3	Đổi quân tương đương			30	50	30
4	Đổi quân lợi chất			30	30	40
5	Tấn công đôi	30		50		30
6	Đòn giăng		30	60	60	50
7	Đòn xiên	30	50	30	30	30
8	Tấn công mở		30	30	30	40
9	Chiếu mở	30				30
10	Đòn cối xay			20		
11	Lưỡng chiếu	30	30		30	30
12	Thu hút	30				40
13	Đánh lạc hướng	30	40	50		
14	Giải phóng ô	30				
15	Giải phóng đường			30		
16	Tiêu diệt lực lượng bảo vệ		30		30	30
17	Bẫy quân đối phương		30		30	
18	Phong cấp					
19	Chiếu hết ở hàng ngang cuối					
20	Phá hủy cấu trúc Tốt bảo vệ					
Tổng số lần sử dụng		295	350	390	380	460
Tổng số nhóm bài tập sử dụng		9/20	9/20	11/20	10/20	12/20
Tỷ lệ % sử dụng		45	45	55	50	60

Trong các nhóm bài tập chiến thuật thì có 3 nhóm không được các đơn vị sử dụng đó là: Nhóm bài tập phong cấp Tốt; Nhóm bài tập Chiếu hết ở hàng ngang cuối cùng; Nhóm bài tập phá hủy cấu trúc Tốt. Chúng tôi cho rằng những bài tập này là những bài tập chiến thuật tấn công hết sức cơ bản dành cho học sinh lứa tuổi 5 – 6. Vì giai đoạn này các em học sinh thường rất thích phong cấp (phong Hậu) và chiếu hết ở hàng ngang cuối cùng cũng như tấn công phá hủy cấu trúc Tốt ở mặt Vua. Trên cơ

sở tham khảo các tài liệu huấn luyện chiến thuật ở giai đoạn huấn luyện ban đầu ở nước ngoài như: Rob Brunia, Cor van wijgerden (2011) - Learning chess ; Heiman (2012)- Back to basic tactics; David MacEnutly (2013)- The chess Kid’s Book of tactics [4], [5], [6] đều được các tác giả đưa vào sử dụng trong quá trình giảng dạy và huấn luyện kỹ năng chiến thuật cho học sinh giai đoạn học ban đầu. Nhưng ở Trường TTTN 10 – 10 thì chưa áp dụng những nhóm bài tập này dành cho học sinh lứa tuổi 5-6.

Bảng 4. Kết quả khảo sát yêu cầu và độ khó nhóm bài tập chiến thuật cho học sinh Cờ vua lứa tuổi 5 - 6

TT	Các dạng thức bài tập		Kết quả khảo sát tại các câu lạc bộ, trường cờ				
			Trường TTTN 10 - 10 Hà Nội	Học cờ cùng kiện tướng	Vietchess	Cờ thông minh	Kiến tướng tương lai
1	Yêu cầu bài tập	Bắt hơn quân	+	+	+	+	+
		Chiếu hết	+	+	+	+	+
		Chọn nước đi đúng sai					
2	Độ khó bài tập	Số lượng quân ở mỗi thế cờ (quân)	15-20	10-15	10-15	20 - 25	5-15
		Độ sâu biến thể tính toán (nước đi)	2-3	2-3	1-2	1-2	1-2

Tiếp đến chúng tôi tiến hành phân tích về yêu cầu của các bài tập; Độ khó của các thế cờ. Kết quả thu được như sau:

Qua bảng 4 cho thấy:

- Về yêu cầu của bài tập: các CLB đều sử dụng hai yêu cầu cơ bản đó là bắt hơn quân và chiếu hết. Còn yêu cầu của bài tập là chọn nước đi đúng sai thì không được sử dụng. Ở độ tuổi 5 -6, tư duy ngôn ngữ có sự phát triển, thì việc đặt câu hỏi cho mỗi nước đi là rất quan trọng. Các em khi thực hiện mỗi một nước cờ cần bắt đầu có ý thức đối với mỗi một nước đi, đó là xác định nước đi của mình có đúng hay sai? Có đi vào “ô cờ nguy hiểm” hay đi vào “ô cờ an toàn” hay không? Do đó ở lứa tuổi này các em cần phải được tập luyện khả năng phân biệt đúng sai, những yêu cầu của bài tập này cần sử dụng song song với các yêu cầu của nhóm bài tập khác để ứng dụng vào thực tế giảng dạy chiến thuật Cờ vua.

- Về độ khó của bài tập: Hầu hết đều chưa có sự thống nhất giữa các đơn vị về số lượng quân trên bàn cờ cũng như độ sâu biến thể tính toán. Trường TTTN 10 – 10 có số lượng quân ở mỗi thế cờ là 15 – 20 và độ sâu biến thể là 2-3 nước đi. Như vậy có thể thấy độ khó (số lượng quân trên thế cờ, độ sâu biến thể) là cao hơn so với các CLB khác. Nếu như số lượng quân quá nhiều cũng như độ sâu tính toán của các biến thể là nhiều thì sẽ ảnh hưởng đến độ khó của bài tập, từ đó có thể làm tăng giảm sự hứng thú và hạn chế việc nâng cao trình độ đối với học sinh trong quá trình tập luyện.

KẾT LUẬN

Từ những kết quả nghiên cứu trên, chúng tôi có những kết luận sau:

- Kết quả nghiên cứu đã lựa chọn được 7 test đánh giá kỹ năng chiến thuật của lứa tuổi 5-6.

- Qua quá trình nghiên cứu chúng tôi đã xác định kỹ năng chiến thuật của học sinh Cờ vua lứa tuổi 5-6 (sau 3 tháng huấn luyện) ở trình độ trung bình, bên cạnh đó, công tác huấn luyện kỹ năng chiến thuật của Trường TTTN 10 - 10 Hà Nội còn nhiều bất cập. Trong đó, các bài tập chưa phong phú, đa dạng; Các chủ đề bài tập còn ít và độ khó còn chưa phù hợp với học sinh lứa tuổi 5-6. Vì vậy, Bộ môn Cờ Trường TTTN 10 – 10 cần xây dựng một hệ thống bài tập mới, có tính hệ thống cao, phù hợp cho học sinh lứa tuổi 5-6 là việc làm cần thiết hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Đàm Quốc Chính (2000), *Giáo trình Cờ Vua*, Nxb TDTT, Hà Nội.
- V. E. Golennhishev (1996), *Chương trình đào tạo học sinh Cờ vua trẻ, quyển 1,2,3*, (Dịch: Lương Trọng Minh), Liên đoàn Cờ Việt Nam, tr.36 - 38.
- Lương Trọng Minh (2004), *Cơ sở chiến thuật Cờ Vua*, Nxb Kim Đồng.
- Rob Brunia, Cor van wijgerden (2011), *Learning chess*.
- Heiman (2012), *Back to basic tactics*.
- David MacEnutly (2013), *The chess Kid's Book of tactics*.